

Sebastian Wacęga
Małopolski Instytut Kultury, Kraków

INTERPRETACJA DZIEDZICTWA MAŁOPOLSKI JAKO ŹRÓDŁO EDUKACJI KOMPETENCYJNEJ

Z regionalistycznej perspektywy potrzeba prowadzenia i rozwijania edukacji regionalnej nie wymaga uzasadnienia. Warto jednak zwrócić uwagę na utylitarny wymiar edukacji regionalnej. Po pierwsze, aby dysponować argumentami na rzecz jej wspierania w dyskusji z podmiotami, które perspektywy regionalistycznej nie podzielają. Po drugie, po to by odsłonić i eksponować rozwojowy potencjał dziedzictwa regionalnego, jako źródła działań edukacyjnych sprzyjających rozwojowi społeczno-gospodarczemu. Potencjał rozwojowy edukacji opartej o dziedzictwo regionu leży w tworzeniu i rozwijaniu działań edukacyjnych w duchu tzw. edukacji kompetencyjnej.

Edukacja kompetencyjna polega nie tylko na przekazywaniu wiedzy (element epistemiczny), ale również rozwijaniu postaw osób uczących się (element aksjologiczny) oraz praktycznych umiejętności (element prakseologiczny). Te cechy edukacji kompetencyjnej są szczególnie przydatne w działaniach z zakresu edukacji obywatelskiej i edukacji na rzecz przedsiębiorczości. Zarówno obywatelskość, jak i przedsiębiorczość jako praktyka wiąże się z posiadaniem określonych kompetencji. Bycie obywatelem lub bycie osobą przedsiębiorczą nie ogranicza się do posiadania pewnej wiedzy o sprawach publicznych czy kwestiach gospodarczych i wymaga cechowania się również pewnymi postawami i umiejętnościami.

Edukacja oparta o kompetencje jest dziś w krajach Unii Europejskiej standardem edukacji przez całe życie (ang. *lifelong learning*). Nową, rozwijającą się formą edukacji kompetencyjnej są działania opierające się na dziedzictwie. Obejmują one również edukację regionalną. Działania z zakresu edukacji kompetencyjnej w oparciu o dziedzictwo są obecne również w województwie małopolskim.

EDUKACJA KOMPETENCYJNA W OPARCIU O DZIEDZICTWO

Edukacja kompetencyjna jest obecnie standardem postulowanym przez instytucje Unii Europejskiej. Jej koncept wywodzi się ze Strategii Lizbońskiej

z 2000 roku i sformułowany został najpełniej w zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej z 2006 roku. W ostatnim wymienionym dokumencie spisane zostały kompetencyjne ramy w procesie uczenia się przez całe życie określające osiem kompetencji kluczowych¹:

- porozumiewanie się w języku ojczystym;
- porozumiewanie się w językach obcych;
- kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne;
- kompetencje informatyczne;
- umiejętność uczenia się;
- kompetencje społeczne i obywatelskie;
- inicjatywność i przedsiębiorczość;
- świadomość i ekspresja kulturalna.

Sednem edukacji kompetencyjnej jest pojęcie kompetencji, które oznacza połączenie wiedzy, umiejętności i postaw odpowiednich do sytuacji. Kompetencje kluczowe to te, których wszystkie osoby potrzebują do samorealizacji i rozwoju osobistego, bycia aktywnym obywatelem, integracji społecznej i zatrudnienia².

W celu zrealizowania powyższych postulatów i standardów opracowywane i rozwijane są również metody edukacyjne opierające się na dziedzictwie³. Dziedzictwo można rozumieć najszerzej, jako to wszystko, co współcześni chcą zachować, zebrać i przekazać przyszłym generacjom⁴. Takie ujęcie dziedzictwa zwraca uwagę na decyzje ludzi, których wola i postawy decydują o tym, co staje się dziedzictwem. Zwraca również uwagę na „plastyczność” dziedzictwa, które staje się „tworzywem” kształtowanym i używanym na potrzeby współczesności i przyszłości.

Wśród kilkunastu tzw. dobrych praktyk oraz metodologii edukacyjnych rozwijanych w ostatnich latach w Unii Europejskiej znalazły się rezultaty

¹ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, (2006/962/WE), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32006H0962&from=EN>, dostęp: 30.06.2015.

² Tamże oraz *Education and Training 2020 Work programme Thematic Working Group 'Assessment of Key Competences' Literature review, Glossary and examples*, European Commission. Directorate-General for Education and Culture, Brussel November, 2012. http://ec.europa.eu/education/policy/school/doc/keyreview_en.pdf, dostęp: 30.06.2015

³ Posługuję się pojęciem „dziedzictwo” a nie „dziedzictwo kulturowe” zgodnie z poglądem Gregory’ego Ashwortha, że pojęcie dziedzictwa kulturowego jest tautologią, ponieważ każde dziedzictwo (także naturalne) ma charakter kulturowy (G. J. A s h w o r t h, *Sfragmentaryzowane dziedzictwo...*, s. 33)

⁴ zob. P. H o w a r d, *Heritage, Management, Interpretation, Identity, Continuum*, London-New York 2003, s. 6.

międzynarodowego projektu AQUEDUCT, poświęconego nabywaniu kluczowych kompetencji poprzez wykorzystanie dziedzictwa. W ramach tego projektu przetestowano praktyczne rozwiązania i sformułowano kierunki rozwoju metodyki w tym zakresie⁵. Wynikiem tego projektu, którego polskim partnerem był Małopolski Instytut Kultury w Krakowie było opracowanie przewodnika dotyczącego nabywania kompetencji kluczowych w oparciu o dziedzictwo (ang. *acquiring key competences through heritage*). Publikacja wprowadza do zagadnienia edukacji inspirowanej dziedzictwem i zorientowanej na kompetencje (ang. *competence oriented heritage education*), która zakłada, że osoba ucząca się musi być aktywnie zaangażowana w proces uczenia się. Jest to możliwe dzięki zastosowaniu dziedzictwa jako składnika procesu uczenia się oraz stwarzaniu sytuacji, w których osoba uczy się poprzez własne doświadczenia, odkrycia oraz refleksję na temat własnego procesu uczenia się⁶. Takie podejście kładzie większy nacisk na proces uczenia się i aktywną rolę jego podmiotu niż na transmisję wiedzy. Rolą podmiotu, który prowadzi edukację kompetencyjną w oparciu o dziedzictwo (np. nauczyciela, edukatora muzealnego) jest tworzenie warunków sprzyjających uczeniu się i facylitowanie procesu uczenia się – doświadczania, odkrywania i refleksji uczącego się. Refleksja na temat uczenia się (swoich potrzeb, ograniczeń, sposobów uczenia się) składa się dodatkowo na pewną „metakompetencję” – naukę uczenia się (ang. *learning to learn*). Projektowa publikacja AQUEDUCT zawiera również 5 proponowanych metodologii inspirowanych do uczenia się w oparciu o dziedzictwo⁷:

- metoda scenariuszowa (ang. *storyline approach*)
- odkrycia „kontrolowane” (ang. *guided discovery*)
- uczenie się poprzez działanie (ang. *action learning*)
- uczenie się poprzez współpracę (ang. *co-operative learning*)
- uczenie się przez rozwiązywanie problemów (ang. *problem based learning*)

Wszystkie powyższe metodologie odwołują się do dziedzictwa jako inspirowanego środowiska, które ułatwia zaangażowanie w proces uczenia się.

INTERPRETACJA DZIEDZICTWA NA POTRZEBY UCZENIA SIĘ

Na edukację kompetencyjną w oparciu o dziedzictwo kulturowe można również spojrzeć z perspektywy zarządzania wiedzą. Zarządzanie wiedzą

---

⁵ *International Valorisation Conference „Key Methodology to Successful Competence Based Learning” in Istanbul from 16 till 18 October 2014*, <http://conference.keysproject.eu/index.asp?p=context>, dostęp: 30.06.2015.

⁶ *Acquiring Key Competences through Heritage Education*, red. I. Gusen, J.V. Lakerveld, Alden Biesen 2011, s. 17–19, http://the-aqueduct.eu/download/Aqueduct-Manual_EN.pdf, dostęp: 30.06.2015.

⁷ Tamże, s. 23–29.

można rozumieć jako pewien proces, w którym informacje na temat dziedzictwa (np. dziedzictwa regionu) są zamieniane na użyteczną i mającą zastosowanie praktyczne wiedzę⁸. Proces selekcji i adaptacji wiedzy o dziedzictwie na potrzeby projektowania procesów uczenia się (tworzenia narzędzi i opracowywania metod edukacyjnych) to interpretacja dziedzictwa. Jej źródłem jest naukowa wiedza (np. udokumentowane fakty na temat historii, tradycji, zwyczajów, zabytków). Stanowią one „tworzywo”, które poddawane jest przygotowaniu i „obróbce” na potrzeby określonego typu odbiorców (ze względu na ich specyfikę, np. wiek, możliwości percepcyjne, wykształcenie, itp.) oraz ze względu na założony cel edukacyjny.

Interpretacja dziedzictwa jest praktyką znaną od kilkudziesięciu lat. Interpretacja opiera się na wiedzy i polega na tworzeniu komunikatów dostosowanych do potrzeb różnych typów odbiorców. Interpretacja jako pewna praktyka (sztuka?, zawód?) to sposób przybliżania treści odbiorcy, wzbudzania jego zainteresowania, ułatwienia zrozumienia treści i pobudzenia do refleksji. Wiedza jest dla procesu interpretacji punktem wyjścia a metoda interpretacji środkiem edukacyjnym. Freeman Tilden – pionier interpretacji – sformułował kilka zasad, które umożliwiają skuteczną interpretację⁹.

Po pierwsze, interpretacja dziedzictwa powinna odnosić się zasadniczo do tego, co już znane odbiorcom, np. do osobistych doświadczeń zwiedzającego, tworzyć związek między jego osobistą perspektywą a dziedzictwem.

Po drugie należy pamiętać, że interpretacja nie jest informacją, lecz opiera się na informacjach, czerpie z istniejącej wiedzy.

Po trzecie, według Tildena interpretowanie dziedzictwa jest sztuką, której można się nauczyć, i czerpie ono z różnych dyscyplin naukowych oraz artystycznych. Po czwarte, celem interpretacji jest „prowokowanie”, rozumiane jako inspirowanie do odbiorców (podmioty uczące się) do samodzielnego myślenia. Tildenowskie „prowokowanie” stanowi opozycję do „instruowania” (np. edukowania jako przekazywania informacji). Po piąte, interpretacja próbuje odnosić do życia człowieka jako całości – polega na szukaniu takich ujęć dziedzictwa, za pomocą których osoba ucząca się może zrozumieć czy odkryć złożone, szerokie zjawiska, a nie tylko pozyskiwać faktograficzną wiedzę. I po szóste, interpretacja skierowana do dzieci (osoby do około 12. roku życia) wymaga innego sposobu prowadzenia niż interpretacja dla osób dorosłych.

⁸ por. K. Dalkir, *Knowledge management in the theory and practice*, McGill University, Burlington-Oxford 2005, s. 5.

⁹ zob. F. Tilden, *Interpreting Our Heritage*, The University of North Carolina 2008 oraz S. W a c i ę g a, *Freeman Tilden i jego reguły interpretacji dziedzictwa* [w:] MuzeoBlog, <http://muzeoblog.org/2012/03/20/tilden/>, dostęp: 30.06.2015.

Interpretacja dziedzictwa umożliwia jego adaptację na potrzeby edukacji kompetencyjnej. Jest ona koniecznym etapem pośrednim między punktem wyjścia – zbiorem faktów z dziedzictwa do wdrażania narzędzi i metod edukacyjnych inspirowanych dziedzictwem.

*Miejsce interpretacji dziedzictwa w projektowaniu edukacji kompetencyjnej;
źródło: opracowanie własne*

W dalszej części artykułu przedstawione zostaną przykłady zastosowania działań edukacyjnych w zakresie dwóch kompetencji kluczowych: „kompetencje społeczne i obywatelskie” oraz „inicjatywność i przedsiębiorczość”. W obu przypadkach źródłem działań i pomysłów było dziedzictwo Małopolski.

INTERPRETACJA DZIEDZICTWA ORAWY NA RZECZ ROZWIJANIA
KOMPETENCJI SPOŁECZNYCH I OBYWATELSKICH. WARSZTATY WYBORCZE
„I TY MOŻESZ ZOSTAĆ WÓJTEM ORAWY”

Zgodnie z definicją Parlamentu Europejskiego kompetencje społeczne i obywatelskie

to kompetencje osobowe, interpersonalne i międzykulturowe obejmujące pełny zakres zachowań przygotowujących osoby do skutecznego i konstruktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym, szczególnie w społeczeństwach charakteryzujących się coraz większą różnorodnością, a także rozwiązywania konfliktów w razie potrzeby. Kompetencje obywatelskie przygotowują osoby do pełnego uczestnictwa w życiu obywatelskim w oparciu o znajomość pojęć i struktur

społecznych i politycznych oraz poczucie się do aktywnego i demokratycznego uczestnictwa¹⁰.

W JAKI SPOSÓB MOŻNA ZINTERPRETOWAĆ WIEDZĘ O DZIEDZICTWIE ORAWY
(TRADYCJE, ARCHITEKTURA, RZEMIOSŁA) I POWIĄZAĆ JE Z ROZWIJANIEM
KOMPETENCJI OBYWATELSKICH?

Próba realizacji takiego działania były eksperymentalne warsztaty dla grup szkolnych opracowane we współpracy Muzeum Skansenu-Orawskiego Parku Etnograficznego z Małopolskim Instytutem Kultury w ramach projektu Muzeobranie (2005–2008)¹¹. Idea warsztatów polegała na tym, by korzystając z zasobów muzeum skansenu i jego wiedzy o regionie Orawy opracować warsztat edukacyjny nawiązujący do lokalnego dziedzictwa, w którym uczniowie mieliby możliwość spojrzenia na region z perspektywy samorządowca i poznali sposób działania mechanizmów wyborczych w demokratycznym systemie politycznym. Rozwiązaniem było stworzenie koncepcji warsztatów, w których grupa uczniów dzieliła się na kilkusobowe sztaby wyborcze i przygotowywała program rozwoju Orawy, który prezentowali liderzy sztabów wyborczych. Uczniowie mieli do dyspozycji między innymi materiały z podstawowymi danymi dotyczącymi gminy, a także informacje na temat jej turystycznych wyróżników i atrakcji (ulotki, mapy, broszury na temat lokalnego dziedzictwa. Na podstawie tych spreparowanych danych powstawały programy wyborcze a punktem kulminacyjnym były wybory, w których wzięli udział wszyscy uczestnicy warsztatów.

Wiedza o regionie została zinterpretowana dla uczniów w taki sposób, by była źródłem pomysłów na programy wyborcze, dzięki czemu uczniowie mogli poznać zarówno podstawowe informacje na temat dziedzictwa Orawy, jak również uczestniczyć w procesie wyborczym (doświadczenie), który współtworzyli we współpracy z innymi uczniami, co było jednocześnie praktyką wpływu i uczestnictwa w procesie demokratycznym (postawy)¹².

¹⁰ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, (2006/962/WE), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32006H0962&from=EN>, dostęp: 30.06.2015.

¹¹ Warsztaty opracowano w ramach akcji „Muzeobranie” w 2006 r.

¹² Szerzej na ten temat w artykułach: S. W a c i ę g a, *Obywatelskie uczenie się w muzeum – możliwości i metody*, Kraków 2014 [w:] MuzeoBlog Małopolskiego Instytutu Kultury, <http://muzeoblog.org/2014/06/26/civiclearning/>, dostęp: 30.06.2015 oraz S. W a c i ę g a, *Civic learning in the museum. Capacities and methods* [w:] „Politeja 1”, Kraków, Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ, 2011 (15), http://muzeoblog.org/files/Waci%C4%99ga_Politeja_15_Civic_learning_in_museum.pdf, dostęp: 30.06.2015.

INTERPRETACJA HISTORII ZIEMI ANDRYCHOWSKIEJ NA RZECZ ROZWIJANIA
KOMPETENCJI KLUCZOWYCH: „INICJATYWNOŚCI I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI”.
CHŁOPSKA SZKOŁA BIZNESU (2007–2014)¹³

Zgodnie z definicją Unii Europejskiej

Inicjatywność i przedsiębiorczość oznaczają zdolność osoby do wcielania pomysłów w czyn. Obejmują one kreatywność, innowacyjność i podejmowanie ryzyka, a także zdolność do planowania przedsięwzięć i prowadzenia ich dla osiągnięcia zamierzonych celów. Stanowią one wsparcie dla indywidualnych osób nie tylko w ich codziennym życiu prywatnym i społecznym, ale także w ich miejscu pracy pomagając im uzyskać świadomość kontekstu ich pracy i zdolność wykorzystywania szans; są podstawą bardziej konkretnych umiejętności i wiedzy potrzebnych tym, którzy podejmują przedsięwzięcia o charakterze społecznym lub handlowym lub w nich uczestniczą¹⁴.

W JAKI SPOSÓB HISTORIA LOKALNA ZOSTAŁA ZINTERPRETOWANA
W DUCHU KSZTAŁTOWANIA I ROZWIJANIA KOMPETENCJI PRZEDSIĘBIORCZYCH
W GMINIE ANDRYCHÓW I W POLSCE?

Inicjatywa zrealizowana w Andrychowie przez Towarzystwo Miłośników Andrychowa (TMA) we współpracy z Małopolskim Instytutem Kultury przebiegała kilkuetapowo. W pierwszym etapie (2007–2009) dokonany został wybór treści historycznych oraz ich interpretacja na potrzeby rozszerzenia programu edukacyjnego Izby Regionalnej Ziemi Andrychowskiej prowadzonej przez TMA. Wybór padł na „złoty okres” w dziejach Andrychowa, kiedy klucz andrychowski (Andrychów, Inwałd, Roczyny, Sułkowice, Targanice, Wieprz, Zagórniki) rozwinął produkcję płócien lnianych (zwł. drelichów) oraz ich eksport do takich miast jak Sztambuł, Barcelona, czy Moskwa. Temat okazał się szczególnie intrygujący, gdyż spółki handlowe (tzw. kolegacje) zakładali i wyprawy handlowe realizowali nie mieszczanie, lecz... chłopci pańszczyźniani z ówczesnej wsi Andrychów oraz sąsiednich ośrodków wiejskich. Co więcej, to dopiero na skutek intensywnego rozwoju gospodarczego zapoczątkowanego

¹³ Szczegółowy opis działań edukacyjnych w ramach „Chłopskiej Szkoły Biznesu” został zawarty w artykule D. Rusin i S. Wacięga, *Edukacja ekonomiczna w oparciu o historię. Przypadek Andrychowa (2007–2014)* [w:] „Kwartalnik Edukacyjny” 2014, nr 4, s. 48–67.

¹⁴ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, (2006/962/WE), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32006H0962&from=EN>, dostęp: 30.06.2015.

przez ród Czernych-Schwarzenbergów, Andrychów otrzymał prawa miejskie od króla Stanisława Augusta Poniatowskiego w 1767 roku¹⁵.

Interpretacja historii lokalnej polegała na wyeksponowaniu wątku przedsiębiorczości w ośrodku andrychowskim w XVIII wieku, zaprezentowaniu źródeł jej rozkwitu oraz upadku w postaci głównej ścieżki tematycznej pt. „Chłopska Szkoła Biznesu” (2007), która przybrała formę kilkunastu tablic edukacyjnych oraz wystawy czasowej i uzupełniającej ścieżki tematycznej pt. „W gronie siła. Jak współpracowali rzemieślnicy w ośrodku andrychowskim”¹⁶. Dzięki podobieństwu ośrodka andrychowskiego do współczesnych klastrów (gron) gospodarczych andrychowski przykład został przedstawiony jako prototyp współczesnego zjawiska klastra, czyli grupy lokalnych powiązanych ze sobą przedsiębiorców, którzy przyczyniają się do wzrostu konkurencyjności ośrodka¹⁷. Tablice tematyczne stanowiły punkt wyjścia do działań edycyjnych – zapewniały wiedzę oraz interpretację historii (wybór tematów, aspektów, sposobu ich ujęcia). Na tym etapie wprowadzone zostały również historyczno-ekonomiczne warsztaty w muzeum pod nazwą „Chłopska Szkoła Biznesu”. Uczniowie zapoznawali się z rzemiosłami, które przyczyniały się do sukcesu andrychowskiego ośrodka tkackiego w XVIII wieku, a następnie musieli zaplanować biznes z punktu widzenia możliwości i ograniczeń XVIII-wiecznego chłopa andrychowskiego.

Kolejnym etapem rozwoju pomysłów na działania edukacyjne kształtujące kompetencje przedsiębiorcze było opracowanie gry planszowej „Chłopska Szkoła Biznesu”. Gra jest prostą symulacją mechanizmu działania wolnorynkowej gospodarki i może w nią grać jednocześnie od 12 do 30 osób wieku od 12 roku życia. Gracze wcielają się w role andrychowskich XVIII-wiecznych przedsiębiorców – kowali, tkaczy i piekarzy. Ich zadaniem jest produkcja i organizacja wypraw handlowych do europejskich miast na planszy – mapie Europy. Doświadczenie rozgrywki to przede wszystkim kalkulowanie kosztów przychodów i współpraca i targowanie się z innymi graczami (praktyka przedsiębiorczości). Podczas gry uczestnicy poznają również podstawowe fakty na temat działalności ośrodka andrychowskiego i poznają funkcjonowanie gospodarki wolnorynkowej w praktyce (wiedza, umiejętności). Dużym atutem

¹⁵ A. Z w o l i ń s k i, *Miasto Ankwiczów. Z dziejów Andrychowa. Aneks nr 1 Królewski przywilej lokacyjny*, Kraków 1993, s. 164.

¹⁶ S. W a c i ę g a, *W gronie siła. Jak współpracowali rzemieślnicy w ośrodku andrychowskim? (tablice z muzealnej ścieżki tematycznej)*, <http://csb.mik.krakow.pl/files/tablice-w-gronie-2013.pdf>, dostęp: 30.06.2015.

¹⁷ zob. „Chłopska Szkoła Biznesu”, czyli zrozumieć współczesność – materiał edukacyjny, http://mik.krakow.pl/wp-content/uploads/chlopska_szkola_biznesu-zrozumiec_wspolczesnosc.pdf, dostęp: 7.07.2015.

gry jest jej bezpośrednie zakorzenienie w historii, które podnosi atrakcyjność tego narzędzia edukacyjnego oraz wpływa korzystnie na wizerunek przedsiębiorcy oraz na nastawienie graczy do przedsiębiorczości, a także historii regionalnej (postawy).

Atrakcyjność gry i jej zakorzenienie w historii regionalnej spowodowały, że Towarzystwo Miłośników Andrychowa zorganizowało w latach 2010–2014 cykliczne Międzyszkolne Turnieje Chłopskiej Szkoły Biznesu o Puchar Drelicharza z Andrychowa¹⁸.

Siła dobrze zinterpretowanej historii i dobór narzędzia edukacyjnego (gra dla dużych ilości graczy oraz moderatora rozgrywki) spowodowała że takie turnieje zorganizowane zostały również w województwie podkarpackim (Ropczyce), kujawsko-pomorskim (Toruń) i zachodniopomorskim (Goleniów). Ponadto w Polsce zrealizowano w latach 2010–2014 ponad 100 oddolnych inicjatyw edukacyjnych z wykorzystaniem gry¹⁹. W oparciu o to narzędzie edukacyjne zrealizowano również dwa ogólnopolskie projekty edukacyjne z grantów Muzeum Historii Polski (2010) i Narodowego Banku Polskiego (2012–2013)²⁰ łączące kształtowanie kompetencji społecznych i przedsiębiorczych. W 2014 roku „Chłopska Szkoła Biznesu” uzyskała wyróżnienie w międzynarodowym konkursie Komisji Europejskiej pod nazwą Europejskie Nagrody Przedsiębiorczości oraz otrzymała nagrodę od Ministra Gospodarki RP²¹.

PODSUMOWANIE

Dziedzictwo lokalne i regionalne ma potencjał rozwojowy nie tylko jako źródło tworzenia produktów turystycznych w ramach tzw. przemysłów czasu wolnego. Może ono służyć również tworzeniu narzędzi edukacyjnych (np. scenariuszy lekcji, warsztatów edukacyjnych, gier) uruchamiających proces uczenia się rozumiany jako rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw). Istnieją dwa warunki konieczne do tego, by edukacja kompetencyjna w oparciu o dziedzictwo była możliwa do realizacji. Po pierwsze przeprowadzenie interpretacji dziedzictwa (wyboru treści, aspektów, które zostaną wyeksponowane

¹⁸ Chłopska Szkoła Biznesu. Turnieje, www.csb.mik.krakow.pl/category/turnieje/, dostęp: 30.06.2015.

¹⁹ Chłopska Szkoła Biznesu. Współpraca, <http://csb.mik.krakow.pl/wspolpraca-partnerzy/>, dostęp: 30.06.2015.

²⁰ zob. Projekt „Edukacja ekonomiczna z wykorzystaniem gry symulacyjnej Chłopska Szkoła Biznesu Sprawozdanie merytoryczne, opr. M. Kicińska, A. Sarlej, S. Waciegga, Małopolski Instytut Kultury, Kraków 2015, http://mik.krakow.pl/wp-content/uploads/CSBNBP_sprawozdanie_raport_V2013.pdf, dostęp: 30.06.2015.

²¹ Chłopska Szkoła Biznesu. Rekomendacje i wyróżnienia, <http://csb.mik.krakow.pl/rekomendacje/>, dostęp: 30.06.2015.

oraz sposobu opowiadania) w oparciu o dostępną wiedzę na temat dziedzictwa regionalnego.

W wyniku przeprowadzonej interpretacji dziedzictwa mogą być tworzone skuteczne narzędzia do prowadzenia edukacji kompetencyjnej (czyli angażowania uczestników zajęć w proces uczenia się obejmujący wiedzę, umiejętności i postawy). Po drugie uwzględnienie roli edukatora jako facylitatora procesu kompetencyjnego uczenia się a nie wyłącznie przekaźnika wiedzy. Facylitator to osoba, która wspiera proces uczenia się, towarzyszy, pozwala uczącemu się na błędzenie i dokonywanie odkryć. Na głębszym poziomie rolą facylitatora procesie uczenia się jest rozwijanie pewnej „metakompetencji” – umiejętności uczenia się.

Kompetencja ta oznacza nabywanie, przetwarzanie i przyswajanie nowej wiedzy i umiejętności, a także poszukiwanie i korzystanie ze wskazówek. [...] Kluczowymi czynnikami w rozwinięciu tej kompetencji u danej osoby są motywacja i wiara we własne możliwości²².

LITERATURA

- G.J. Ashworth, *Sfragmentaryzowane dziedzictwo. Sfragmentaryzowany instrument sfragmentaryzowanej polityki* [w:] *Dziedzictwo kulturowe w XXI wieku. Szanse i wyzwania*, red. M.A. Murzyn i J. Purchla, Kraków 2007
- Chłopska Szkoła Biznesu. Rekomendacje i wyróżnienia*, <http://csb.mik.krakow.pl/rekomendacje/>, dostęp: 30.06.2015
- Chłopska Szkoła Biznesu. Turnieje*, www.csb.mik.krakow.pl/category/turnieje/, dostęp: 30.06.2015
- Chłopska Szkoła Biznesu. Współpraca*, <http://csb.mik.krakow.pl/wspolpraca-partnerzy/>, dostęp: 30.06.2015
- K. Dalkir, *Knowledge management in the theory and practice*, Burlington–Oxford McGill University, 2005
- P. Howard, *Heritage, Management, Interpretation, Identity*, London–New York, Continuum, 2003
- P. Idziak, S. Wacęga, *Chłopska Szkoła Biznesu. Inspiracje dla nauczycieli*, Kraków 2012
- International Valorisation Conference „Key Methodology to Successful Competence Based Learning„ in Istanbul from 16 till 18 October 2014*, <http://conference.keysproject.eu/index.asp?p=context>, dostęp: 30.06.2015

²²Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, (2006/962/WE), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32006H0962&from=EN>, dostęp: 30.06.2015.

- Projekt „Edukacja ekonomiczna z wykorzystaniem gry symulacyjnej „Chłopska Szkoła Biznesu” Sprawozdanie merytoryczne, oprac. M. Kicińska, A. Sarlej, S. Wacięga, Kraków 2015, http://mik.krakow.pl/wp-content/uploads/CSBNBP_sprawozdanie_raport_V2013.pdf, dostęp: 30.06.2015
- Recommendation of European Parliament And Of The Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning* (2006/962/EC), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32006H0962>, accessed: 25.05.2015
- D. Rusin, S. Wacięga, *Edukacja ekonomiczna w oparciu o historię. Przypadek Andrychowa (2007–2014)* „Kwartalnik Edukacyjny” (Rzeszów), 2014, nr 4, s. 48-67, [dostęp: mik.krakow.pl/wp-content/uploads/kwartalnik_educacyjny-CSB-Pdf]
- F. Tilden, *Interpreting Our Heritage*, The University of North Carolina, 2008
- S. Wacięga, *Civic learning in the museum. Capacities and methods* „Politeja 1”, Kraków, Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ, 2012 (15), http://muzeoblog.org/files/Waci%C4%99ga_Politeja_15_Civic_learning_in_museum.pdf, dostęp: 30.06.2015
- S. Wacięga, *Freeman Tilden i jego reguły interpretacji dziedzictwa* [w:] *MuzeoBlog Małopolskiego Instytutu Kultury*, <http://muzeoblog.org/2012/03/20/tilden/>, [dostęp: 30.06.2015]
- S. Wacięga, *W gronie siła. Jak współpracowali rzemieślnicy w ośrodku andrychowskim?*, <http://csb.mik.krakow.pl/files/tablice-w-gronie-2013.pdf>, dostęp: 30.06.2015 [tablice z muzealnej ścieżki tematycznej]
- Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie*, (2006/962/WE), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32006H0962&from=EN>, dostęp: 30.06.2015

Sebastian Wacięga – Małopolski Instytut Kultury, Kraków;
(waciega@gmail.com)

